ABUZUL DE DREPT CA FORMĂ DE ÎNCĂLCARE A BUNEI-CREDINŢE ÎN CADRUL RAPORTURILOR DE VECINĂTATE

Elena ARAPU
CZU: 347.441.62:347.241 elenarapu@yahoo.com

Proprietatea din cele mai vechi timpuri a fost percepută ca fiind mai mult decât un drept, fiind tratată ca un dar divin sau ca o putere absolută asupra unui bun. Astfel, este axiomatic faptul că aproprierea unui bun ce rezultă din dreptul de proprietate să inducă persoanei o convingere despre caracterul absolut al acestui drept subiectiv civil. Însă o astfel de interpretare este inacceptabilă, întrucât dreptul de proprietate este absolut în sensul de opozabilitate a acestuia față de terți, care au o obligație generală de a nu aduce atingeri de natură să-l încalce, însă dreptul de proprietate nu poate fi exercitat în afara cărorva limite, după plăcerea și voința fiecăruia. Limitele de exercitare a dreptului de proprietate sunt stabilite de către legiuitor din raționamentul asigurării unui echilibru între exercitarea armonioasă a multitudinii de drepturi subiective civile, inclusiv cel de proprietate. Ori, o exercitare arbitrară, de către titularul unui drept în afara limitelor materiale și juridice stabilite de către legiuitor, poate duce la încălcarea drepturilor celorlalți titulari, ceea ce este inadmisibil, căci, deși calitatea de titular al unui drept subiectiv civil, precum este cel de proprietate îi conferă acestuia anumite prerogative, indiferent de conținut, care poate fi unul destul de larg, și modul de exercitare ale acestora, în raport cu ceilalți titulari de drepturi, el are anumite îndatoriri, stabilite inclusiv din considerente de bună-credință, pentru că orice exercitare a unui drept subiectiv civil cu luare în cont a limitelor materiale și juridice a acestuia, presupune cu întâietate, o exercitare cu bună-credință. Buna-credință este principiul ce ghidează orice exercitare firească a drepturilor subiective civile, exercitare ce-i asigură titularului o protecție din partea statului și evitarea antrenării unei răspunderi pentru eventuale prejudicii care ar putea fi cauzate, o exercitare însă improprie cu depășirea limitelor stabilite de legiuitor, ce deturnează dreptul de la scopul său social și

economic, îl deplasează pe titular în cealaltă extremă, cea a abuzului de drept și al refuzului în protecția dreptului subiectiv civil și al reparării prejudiciilor cauzate. Drepturile subiective civile sunt conferite titularilor pentru a le fi utile, astfel exercitarea acestor drepturi din alte considerente decât cele de obținere a anumitor foloase, fără a manifesta un interes legitim, având ca scop prejudicierea unor alți subiecți ai raporturilor juridice civile, este netăgăduit. Legiuitorul Republicii Moldova califică aceste acțiuni ca fiind abuzive și stabilește la alin. (1) art.13 Cod civil că: „Niciun drept subiectiv nu poate fi exercitat predominant în scopul de a cauza altei persoane un prejudiciu sau a-i dăuna în alt mod (abuzul de drept)’’. Deși aparent, lucrurile sunt destul de clare, urmează totuși a fi concretizate anumite aspecte pentru o aplicare corespunzătoare a acestei norme. Problema se pune în aspect de interferență a abuzului de drept cu alte norme și instituții.

În special, în materia exercitării dreptului de proprietate asupra unor imobile învecinate, în care abuzul de drept cunoaște o manifestare largă, este necesar de a fi delimitate situațiile (1) în care titularul dreptului de proprietate își exercită dreptul său în mod firesc, cu bună-credință, însă prin aceasta oricum cauzează anumite inconveniente titularului dreptului de proprietate asupra bunului învecinat, situațiile (2) în care titularul dreptului de proprietate în exercitarea dreptului său cauzează anumite inconveniente titularului dreptului de proprietate asupra bunului învecinat, care însă nu urmează a fi tolerate de acesta, și situațiile (3) în care titularul dreptului de proprietate își exercită dreptul său predominant în scopul de a cauza titularului dreptului de proprietate asupra bunului învecinat un prejudiciu sau a-i dăuna în alt mod, săvârșind astfel un abuz de drept.

Astfel, e de observat că în prima situație, este vorba de o influență vecină admisibilă, limite de exercitare a dreptului de proprietate stabilite de art.587 Cod civil, pe care proprietarul terenului sau al unui alt bun imobil nu o poate interzice, dacă aceasta nu împiedică proprietarul în folosirea bunului sau dacă încalcă nesemnificativ dreptul acestuia. Prin urmare, deși rezultatul acțiunilor titularului dreptului de proprietate caracterizate prin intenții licite, utile și de bună-credință, se soldează cu cauzarea unui prejudiciu pentru titularul dreptului de

proprietate al bunului învecinat, dacă acesta nu depășește anumite cote prevăzute de legiuitor, acțiunile date urmează a fi tolerate, întrucât ele corespund inconvenientelor normale de vecinătate. Deci, în conformitate cu art.587 alin. (1) Cod civil, ,,proprietarul terenului sau al unui alt bun imobil nu poate interzice influenţa pe care o exercită asupra bunului său gazul, aburul, mirosul, funinginea, fumul, zgomotul, căldura, vibraţia sau o altă influenţă similară provenită din terenul vecin...". De exemplu, urmează a fi tolerat zgomotul produs de clopotele unei biserici amplasate pe terenul învecinat, sau vibrația și zgomotul produs de un compresor utilizat la captarea apei din fântână, cu toate acestea, în conformitate cu art.587 alin. (2) Cod civil în cazul în care influenţa este considerabilă, dar este produsă de folosirea obişnuită a unui alt teren şi nu poate fi înlăturată prin măsuri justificate economic, dacă este obligat să suporte o asemenea influenţă şi dacă aceasta depăşeşte folosirea recunoscută obişnuită în localitatea respectivă şi limitele economice admisibile, proprietarul poate cere proprietarului de teren care cauzează influenţa o compensaţie corespunzătoare în formă bănească.

În cea de-a doua situație, fiind în prezența unor inconveniente și a unui prejudiciu ce depășesc influența admisibilă care poate fi exercitată asupra bunului, stabilită de legiuitor, titularului dreptului de proprietate îi pot fi interzise asemenea acțiuni, în temeiul normelor cu privire la dreptul de vecinătate, cum ar fi art.588 Cod civil, sau/și a altor norme imperative stabilite de legislația civilă , în cazul în care acestea constituie o încălcare a lor. De exemplu, în cazul în care pe terenul învecinat dintr-o zonă rezidențială se află un atelier de reparație auto, influența produsă de zgomotul aparatelor utilizate, mirosul puternic de vopsea, praful rezultat din șlefuirea suprafețelor, ar putea fi considerată o influență inadmisibilă și eventual interzisă.

Și, în sfârșit, se încadrează celei de-a treia situații, acțiunile titularului dreptului de proprietate care creează anumite inconveniente titularului dreptului de proprietate a bunului învecinat, din motive ostile, de răzbunare, de șicană, doar pentru a-l prejudicia într-un fel, astfel nemanifestând un interes legitim în exercitarea dreptului de proprietate în acest fel. De exemplu, deși în conformitate cu normele cu

privire la dreptul de vecinătate, se califică ca și admisibilă influența pe care o exercită asupra bunului său aburul, mirosul provenit de pe terenul vecin, construcția unor canale de aerisire intenționat într-un anumit mod de amplasare și de anumite dimensiuni, în care să intimideze și să prejudicieze vecinul său, fără a avea un interes serios și legitim, acțiunile date urmează a fi calificate ca și abuz de drept.

Din cele expuse *supra,* rezultă că la încadrarea unor acțiuni în aria de sancțiune a abuzului de drept, urmează a fi cercetată intenția titularului dreptului subiectiv în momentul exercitării într-un anumit mod, corespunde aceasta unui standard de bună-credință caracteristică unei exercitări firești sau este realizată predominant în scopul de a cauza altei persoane un prejudiciu sau a-i dăuna în alt mod. Deși, cu adevărat, sub aspect al probațiunii, nu este un lucru ușor de realizat, este de inevitat, întrucât aceasta constituie una din condițiile antrenării răspunderii pentru abuzul de drept. Intenția de prejudiciere constituie un element ce delimitează situațiile de exercitare firească a drepturilor subiective civile de cele de o exercitare cu depășirea limitelor materiale și juridice stabilite de legiuitor. De exemplu, deși plantarea unor copaci decorativi sau fructiferi constituie un act firesc de exercitare a dreptului de proprietate asupra unui bun, totuși plantarea intenționată a unor copaci de plop care produc în anumite perioade puf sau plantarea unor alte plante care provoacă alergii, poate constitui un abuz de drept.

Pe lângă toate acestea, desigur se impune necesitatea raportării fiecărei acțiuni de exercitare a dreptului de proprietate normelor legale imperative, pentru că uneori o influență inadmisibilă constituie în realitate o faptă ilicită și atunci cel ce o săvârșește se face răspunzător în temeiul altor norme decât cele cu privire la abuzul de drept sau cele ce rezultă din dreptul de vecinătate. Pe de altă parte, în situațiile în care unele fapte care constituie un abuz de drept sunt în concurență cu anumite fapte ilicite, în acest caz, considerăm că cele din urmă le absoarbe pe primele, iar antrenarea consecințelor săvârșirii abuzului de drept nu își mai are rostul și nici efectul scontat, mai ales din punctul de vedere al răspunderii specifice ce o presupune – „refuzul titularului în apărarea dreptului subiectiv exercitat abuziv sau obligarea la încetarea exercitării abuzive”.

Mai mult decât atât, îndeosebi după introducerea modificărilor în speță, în materia abuzului de drept, este de neconceput admiterea utilizării, spre exemplu, în formularea pretențiilor de către justițiabili a termenului „abuziv” în sens uzual, ori nu orice faptă cauzatoare de prejudicii constituie un abuz de drept, iar utilizarea declarativă a acestui termen nu va reține o eventuală admitere a acțiunii. Iar dacă suntem în prezența unei situații de exercitare abuzivă a dreptului subiectiv civil, urmează a se elucida și proba acestui fapt, prin prisma condițiilor de calificare a unui exercițiu al dreptului subiectiv civil ca abuziv, și anume: existența unui drept subiectiv determinat și săvârșirea faptei abuzive cu intenție.